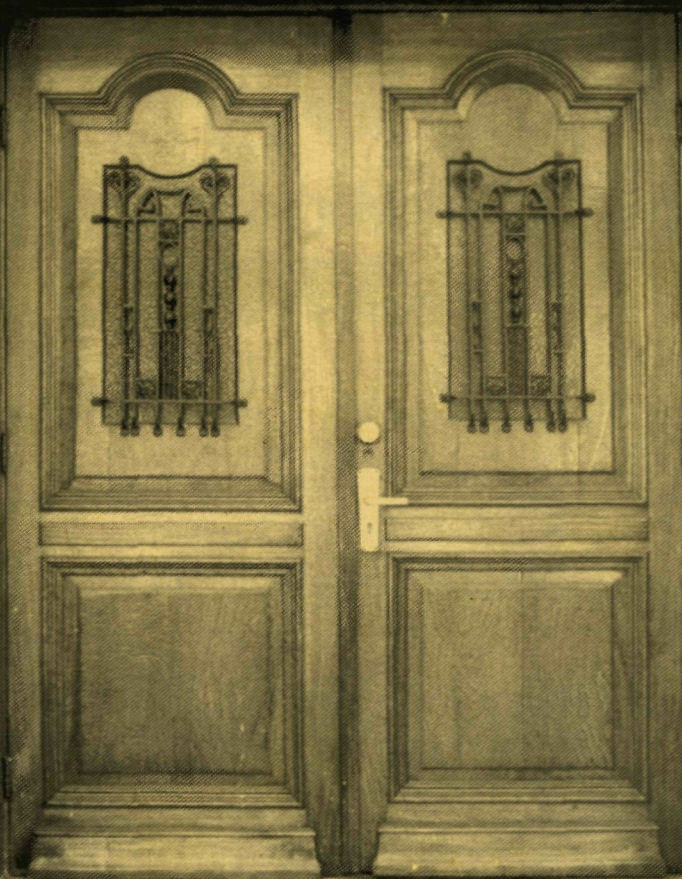

Heemkundekring Helmond-Peelland

*Het drinken
leert de mens
het eerst...*

DE L... AN... U... B... IN... ST... ON... S

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

*Het drinken leert de
mens het eerst...*

Dit is een uitgave van Heemkundekring Helmond-Peelland, Opgericht 24 mei 1948

Commisariaat en abonnementen: Binderseind 19, 5701 ST Helmond

Redactie: Paul Jacobs

Druk: Drukkerij van Stiphout Helmond

Bronvermelding bij overname van gegevens uit deze tekst: Paul Jacobs, "Drinken leert de mens het eerst..." uitgave Heemkundekring Helmond-Peelland, 2005

ISSN 0166-3585

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I

Inleiding	5
-----------	---

Hoofdstuk II

Geschiedenis ontstaan/gebruik alcohol in het algemeen	7
Wijnen en likeur	7
Bier	10

Hoofdstuk III

Gebruik en misbruik alcohol in Helmond	15
Bierbrouwerijen	15
Cafés	16
Hotels en logementen	20
Drankgebruik	21
Drankmisbruik	22

Hoofdstuk IV

De drankbestrijding	25
Wettelijke regelingen	25
Sobrietas	27
Het gebouw	29
De werkzaamheden	31
Naoorlogse periode	38

Lijst geraadpleegde literatuur	41
---------------------------------------	-----------

Hoofdstuk I   *Inleiding*

Drinken leert de mens het eerst... is geschreven op verzoek van de Heemkunde Kring Helmond-Peelland in Helmond.

Voor hoofdstuk II heb ik mij verdiept in de geschiedenis en het gebruik van alcohol in het algemeen.

In hoofdstuk III geef ik vooral weer het gebruik en misbruik van alcohol in Helmond en de bestrijding daarvan.

Hierbij heb ik veel steun ondervonden van het personeel van het Historisch Informatie Centrum Helmond, van Pater Ambrosius van de Paters Kapucijnen in 's-Hertogenbosch, waar het archief van het klooster in Helmond nu bewaard gebleven is.

Ook ben ik veel dank verschuldigd aan de familie Moonen in Ospel en Bavaria bierbrouwerij te Lieshout en vele anderen, die mij met raad en daad hebben bijgestaan.

De geplaatste foto's en tekeningen werden gratis ter beschikking gesteld door het Historisch Informatie Centrum te Helmond, door de Paters Kapucijnen te 's-Hertogenbosch, door en uit de collectie Bavaria in Lieshout en uit de eigen collectie.

Paul Jacobs.

Hoofdstuk II   *Geschiedenis ontstaan alcohol*

Water, wijn en bier bestaan al eeuwenlang. Een oud rijmpje van een onbekende dichter of rondtrekkende troubadour zegt dan ook:

*Het drinken leert de mens het eerst.
En daarna pas het eten.
Men zal daarom uit dankbaarheid,
het drinken nooit vergeten.*

Water is na de moedermelk de eerste levensbehoefte van een mens. Het menselijke lichaam bestaat immers voor meer dan de helft uit water. Vocht is onmisbaar bij de spijsvertering en voor het transport van voeding- en afvalstoffen door het lichaam.

Ook in de oude geschriften van Grieken en Romeinen en in de bijbel is sprake van bronnen, putten en water uit de rots.

Wijnen en likeuren

Maar ook wijn en bier zijn eeuwenoud.

In het oorspronkelijk in het Hebreeuws geschreven eerste gedeelte van de Bijbel, in het boek Genesis staat in hoofdstuk 6, de verzen 20 e.v. geschreven:

“En Noach werd na de zondvloed een landman en plantte een wijngaard.

Toen hij van de wijn gedronken had werd hij dronken en ontblootte zich in zijn tent.

Als hij daarna uit zijn roes ontwaakte, vernam hij dat zijn zoons met een mantel zijn naaktheid hadden bedekt.”

Op kleitabletten van 6000 jaar voor Christus, gevonden in de Nijl-delta, heeft men recepten gevonden voor het bereiden van alcoholhoudende drank.

Het destilleren van alcohol is waarschijnlijk een Chinese uitvinding. Het woord alcohol is afgeleid van het Arabische Alkuhl, dat extract betekent.

In de prehistorie van Egypte, ongeveer vijftig eeuwen geleden, verbouwde men daar tarwe en gerst en men at vijgen, druiven en bessen. Het eten werd weggespoeld met wijn en bier.

Egypte is een van de oudste cultuurlanden van de wereld en was dikwijls een wereldmacht. Men zag dat alle dingen van de natuur uitvloeisels waren van een geordend geheel, die van god is, en men vereerde de zonnegod Re en de natuurgod Osiris, ook als de god van de wijn.

De priesters droegen spijs- en drankoffers op en mochten gedeelten van deze offers ook voor zich zelf gebruiken.

In het graf werd aan de overledene een voorraad eten en drinken meegegeven, die de geest van de overledene nodig had om in het hierna maals te blijven voortbestaan.

Later vereerden de Grieken de god Dyonisius ook Bacchus genoemd, die ook door de Romeinen werd vereerd.

De Grieken brachten de wijnstok naar Italië en Frankrijk en nog vóór de Romeinen werd in de landstreek tussen Florence en Rome door de Etrusken (814 v.C. tot begin jaartelling) wijn gemaakt en gedronken en de daarvoor bestemde kruiken gemaakt.

In de middeleeuwen waakte men voor bedorven water. In plaats daarvan gebruikte men bier, wijn of vleesbouillon.

De Etrusken hadden een god voor de wijngaard en de wijnvaten genaamd Fufluns en woonden in het gebied ten zuiden van Florence, in Toscane, dat nu het chiantigebied is.

Vanuit de kloosters is in vroegere eeuwen de eet- en drinkcultuur ontwikkeld.

Er waren veel monniken en nonnen, die gevoed moesten worden en er waren ook voldoende broeders en werkzusters aanwezig om daarvoor te zorgen.

Tevens werd aan de kloosterpoort aangeklopt door rondtrekkende mensen, zowel edellieden als zwervers en zieken, gehandicapten en ouderen.

Vanuit de wet van de naastenliefde werden allen ontvangen en gespijzigd.

De abdijen hadden zelf uitgebreide akkers met eigen moestuinen en vijvers met viskwekerijen.

De kloosterlingen voerden nieuwe landbouwtechnieken in en door studie van de oude klassieke schrijvers leerde men de Griekse en Romeinse keukens kennen.

Een van de bekendste is Marcus Apicius, een Romeinse lekkerbek en

fijnproever, die leefde in de eerste eeuw na het begin van de jaartelling en aan wie een der befaamdste kookboeken uit de oudheid wordt toegeschreven.

De culturele ontwikkeling van Europa ten aanzien van eten en drinken is vooral te danken aan de kloosterlingen, wat ook moge blijken uit de benamingen van de producten, zoals de chartreuse van de Kartuziers en de benedictine van de Benedictijnen, ook de karmelietensoep, kloostersla, nonnenfortjes, Franciscaanse pot, pastei op de wijze der Kapucijnen, artisjokken op de wijze van Rohan (hij was prins-bisschop van Straatsburg) en een cappuccino.

Zelfs een bier gebrouwen door een bierbrouwerij in Budel kreeg de naam Capucijner bier.

Bij eten hoort ook drinken en het waren dan ook weer de monniken, die met nieuwe methoden probeerden de wijnen te verbeteren en te kunnen bewaren.

In het begin dronk men de zure wijn van eigen druiven of most met gewoon water en een scheutje azijn.

Maar later voegde men er honing en kruiden aan toe, o.a. amber, muskus, gember, peper, kaneel en kruidnagels.

Het resultaat was een rode of witte drank, het hippocras, dat in de middeleeuwen een zeer geliefd slaapdrankje was en waaraan geneeskundige waarde werd gehecht.

De likeuren werden door monniken, priesters en broeders, oorspronkelijk ontwikkeld als geneesmiddel op basis van kruiden en alcohol.

Vandaar dat sommige cocktails nog de namen dragen als Kardinaal, nu nog een witte wijn met suiker en citrusvruchten; een bis-

schop is een warme rode wijn met kruiden en suiker en een aartsbisshop een klassieke punch met arak, limoensap, suiker, kruiden en water. De samenstelling van drank bewijst hoezeer de monniken vertrouwd waren met het gebruik van allerlei kruiden.

Benedictine likeur werd in de 16e eeuw ontdekt door de Benedictijn Dom Vincelli in het klooster te Fécamp in Normandië.

Het recept van deze drank is destijds verloren gegaan, maar na veel experimenteren in 1863 opnieuw samengesteld met onder anderen 27 planten en kruiden.

Chartreuse is een likeur, die oorspronkelijk gemaakt is als een geneesmiddel en pas later voor commerciële doeleinden is gebruikt. Deze drank werd door de Kartuziers van Le Grande Chartreuse gemaakt volgens een recept, dat zij in 1605 ten geschenke kregen.

Het is verfijnde graanalcohol, waarvoor 130 verschillende kruiden nodig zijn.

Ettaler likeur werd gemaakt door de Benedictijnen van de abdij te Ettal in de Beierse Alpen.

Het was Dom Pierre Pérignon, die leefde van 1638 tot 1715, keldermeester van de Benedictijnen te Hautvillers, die de methode Champenoise ontdekte, waaraan wij de champagne te danken hebben.

Kennelijk was wijn een geliefde drank voor Jacob Cats, Nederlands staatsman, dichter en raadspensionaris van Holland en West-Friesland, die leefde van 1577 tot 1660, als hij rond 1600 schreef:

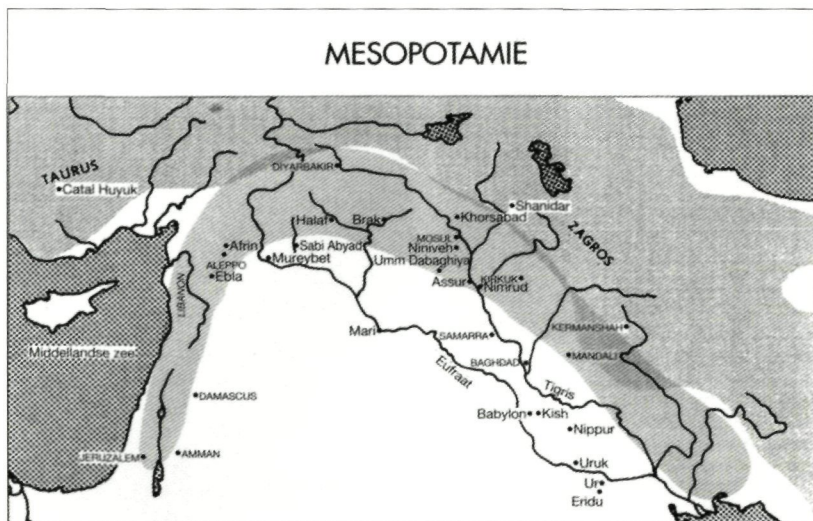
*“De Wijn is voor den Mensch en voor de rapste geesten,
Maar water uyt de beek ten dienste van de beesten”.*

En de bekende Franse schrijver en filosoof Rousseau schreef rond 1750:

*“Un Repas sans Vin est un jour sans soleil”
(een maaltijd zonder wijn is als een dag zonder zon)*

Bier

Vijfduizend jaren geleden brouwde men voor het eerst het koele bier als lavenis van de dorst in de verzengende woestijnhitte in Mesopotamië en Egypte, want daar in de vruchtbare streek van de Eufraat, de Tigres en de Nijl rijpte de gerst, de spelt en de tarwe tweemaal per jaar.

Daarvan maakte men koeken, die in de zon lagen te drogen. Men ontdekte dat deze nog lekkerder smaakten als men de graankorrels eerst liet ontkiemen en het aldus ontstane mout met water vermengde.

In dat gebied, Sumerië geheten, werd ongeveer 5400 jaar geleden bier gebrouwen en geofferd aan de godin Nina, de godin van de aardse vruchtbaarheid en de akkerbouw, die zich dat bier graag liet welgevallen.

Er was gerstebier, Kaš geheten, en speltbier Kaš-Dida, waarin een beetje honing werd gedaan om het zoeter te maken; een speciaal vrouwenbier.

Soms werden er ook kruiden als kaneel en hop aan toe gevoegd.

De Babyloniërs (2250 v.C.) kenden al 20 soorten bier, o.a. het gerstebier Sikaru geheten, bier van andere graansoorten, Kurunnu, en zoet bier voor dames, Sirasu genoemd.

Men kende het bier een geneeskrachtige werking toe en vrouwen gebruikten het om de huid te verfrissen en huidaandoeningen te verminderen.

Het werd ook gebruikt om wonden te genezen en als middel tegen suikerziekte en migraine.

Nog tot ruim honderd jaar geleden werd aan bier eetlustopwekkende en kalmerende eigenschappen toegekend.

De Armeniërs leerden het gerstebier brouwen van de Babyloniërs, van daaruit ging het naar de Russische steppen naar de Skytthen en zo naar de westelijke oevers van de zwarte zee en in de dalen van de Karpaten. En zo moet de kunst van het bierbrouwen bij de Midden-Europese Kelten terecht zijn gekomen.

De Germanen noemden het bier alo of alu, wat in het Engels is geworden ale en in het Deens oel.

Aan de Kelten hebben wij ook het woord bierton te danken, want het woord ton is van Keltische oorsprong.

De oude Keltische "tonn" was een geitenleren zak, waarin drank werd vervoerd.

In de bossen van Europa leerden de Kelten vaten maken uit dunne repen hout, die zij ook "tonn" noemden en daarvan is afgeleid het Nederlandse woord ton, het Engelse ton, de Duitse Tonne, de Franse tonneau en de Spaanse tonel.

En de wijnboeren gingen deze tonnen ook gebruiken voor het bewaren van de wijn.

Zo rond 800 moeten de wijnboeren voor het eerst deze tonnen gebruikt hebben voor de opslag van wijn in wat we nu noemen wijnfusten.

In de middeleeuwen mocht iedereen thuis bier brouwen voor eigen gebruik. Vandaar uit ontstonden ook de vele bierbrouwerijen als bedrijf en men kon voortaan het bier in kannetjes kopen bij de brouwer. Ook de kloosters gingen zich toeleggen op het brouwen van bier.

Er waren geen regels over de kwaliteit van het bier.

Iedereen brouwde op zijn eigen manier en fantasie met het water uit zijn eigen omgeving.

Daardoor waren er verschillende soorten bier.

Aangezien de eenvoudige soorten bier aan spoedig bederf onderhevig waren, moest de productie ervan dicht bij de consument plaatsvinden. Bijna alle dorpen hadden in de 16e en volgende eeuwen dan ook hun eigen bierbrouwerij en in de steden waren er vaak veel meer. Haarlem had rond 1800 50 brouwerijen, Nijmegen 52, Delft 108 en Amersfoort 350. Ook Helmond kende meerdere brouwerijen.

In Brabant waren 187 brouwerijen ongeveer even veel als in Limburg. Zo had Vlierden in 1791 met 700 inwoners 1 brouwerij en 9 herbergen.

Rond 1200 bestond de bevolking van Helmond voornamelijk uit boeren, die armoedig woonden. Hun maaltijd bestond veelal uit roggebrood met bier. Het volk deed zich tegoed aan bier bij allerhande kerkelijke feesten en jaarmarkten. Bij bruiloften werd gesuikerd bier gedronken en wijn of brandewijn.

Bij de geboorte van een kind kinderbier of kraambier.

Zelfs bij begrafenissen werd het zogenaamde dodebier of ook wel droefbier gedronken ter vertroosting.

De vorsten en edelen dronken uitbundig wijn.

Toen de kloosters de opvang van reizigers niet meer aankonden, ontstonden er herbergen, waar men behalve onderdak ook eten en drinken kon verkrijgen.

In latere middeleeuwen werd van overheidswege controle uitgeoefend op de kwaliteit van het bier door bierkeurmeesters.

In de middeleeuwen dronk men het bier uit kannen van steengoed soms met een deksel van tin of zilver.

Rond 1500 kwam het glas meer in gebruik toen men fijner glas kon blazen.

Op de bruiloft van Willem van Oranje in 1561 met Anna van Saksen werden 1600 vaten bier uitgeschonken. Ook Maarten Luther (1483 - 1546) was een groot bierdrinker.

In 1578 naderde een Spaans regiment Helmond. Om de soldaten gunstig te stemmen ging men hen tegemoet met 23 vaten bier. De soldaten gedroegen zich behoorlijk en dronken slechts 196 potten wijn, zes vaten bier en aten wat brood, kaas en peperkoek. De dag erna vertrokken ze weer zonder noemenswaardige schade te hebben aangericht.

Ernstige drankexcessen, waartegen de kerken in het geweer kwamen, deden zich vooral voor in Groningen en omgeving. Bij begrafenismaaltijden dronk men daar vele kannen van het zware Groningse kluunbier of leedbier, bij de geboorte van een kind kende men het kinderbier, met Pinksteren het Pinksterbier, bij de gildenfeesten het gildebier, enz.

Vier maal per dag kwam bij de maaltijd de bierkan op tafel, bij het ontbijt, bij het noenmaal, bij de middaghstick rond vier uur en bij het avondmaal.

Ook de kinderen dronken een kroes bier.

Maar ook in Helmond eisten de jongelieden van een bruidspaar het zogenaamde donsbeer. Werd dit niet gegeven dan werd de bruidegom op zijn rug geslagen.

Het op deze manier eisen van het donsbeer werd in 1683 verboden.

In 1624 werd in Helmond voorgeschreven dat de herbergiers, tave-niers en anderen hun beer moesten tappen in tinnen potten of kannen met drie oren.

Vaak werd rond de 80-jarige oorlog bescherming voor de stad gekregen van de Prins van Oranje en andere krijgsheren ten koste van veel beer en wijn.

Jacob Cats, die liever wijn dan beer dronk, liet zijn mening als volgt horen over beer:

*“Wie kander van het Beer den rechten aert beschrijven,
En of het dienstigh is voor allerhande lijven?
Dewijl het wordt gekookt uyt velerhande graen,
En datter er seltsaem kruyt oock onder wordt gedaen.
De waters even-selvs zijn niet van eener krachten,
Het eene wort geput uyt ongesonde grachten,
Het ander uyt een beeck of uyt een droftigh zant,
Het ander uyt een poel, of uyt een siltigh lant.
En op dit gantsch beslagh een korten regel uyten:
Maekt dat sigh uwen dranck in deze palen hout,
Niet al te bijster jongh, niet al te lijdigh out”.*

Hoofdstuk III *Gebruik en misbruik van alcohol in Helmond*

Bierbrouwerijen

In 1650 had Gillis Otto Haeck een bierbrouwerij annex herberg "In de drie vergulde sterren" in de Veestraat bij de Smalle Haven; het water voor zijn brouwerij haalde hij uit de naast gelegen rivier De Aa, waarin ook de Helmondse fabrikanten hun stoffen en garens in spoelden.

Ook vier brouwerijen maakten gebruik van dat water. Toch is het bier nog best, want er staat geschreven: "Er is van de bevolking niemand ziek geworden van het bier van deze brouwers!"

In 1886 waren er in Helmond zes brouwerijen en in 1904 vijf brouwerijen.

Een bekende brouwerij in Helmond was de brouwerij van Leonard Swinkels aan het kanaal bij de stadsbrug.

Hij legde een verklaring af als antwoord op een door de raad op 15 maart 1823 vastgesteld reglement waarin werd verboden afvalstoffen in de Aa, de grachten en waterlopen te werpen, uit te gieten of uit te storten hetzij directelijk hetzij door goten, zoeyen, riolen of op andere wijze. Tevens moet een ieder deze goten, zoeyen, enz. des zaterdags namiddags nadat het klokje van de parochietoren zal zijn geluid, reinigen.

Deze verklaring luidde: "Ik ondergetekende Leonardus Swinkels, gepatendeerd bierbrouwer wonende te Helmond, verklare dat al het water voor mijn bierbrouwerij benodigd, sedert onheuglijke tijd getrokken is en alsnog wordt getrokken uit de gracht in de nabijheid mijner brouwerij in welk water zeer veel, meestal blauw geleverde katoenen, wollen en linnen garens en stoffen uit de alhier bestaande fabrieken gespoeld of gewassen worden en dat door deze spoeling geen nadeel aan mijne bierbrouwerij of aan de hoedanigheid van het gebrouwen bier wordt toegebracht. Tot teken der waarheid heb ik deze verklaring eigenhandig ondertekend en ten verzoek der fabrikanten, alhier, afgegeven om te dienen daar en zo het behoort."

Helmond, 5 juli 1823, w.g. L. Swinkels.

Volgens het jaarverslag 1908 van de Gezondheidscommissie Helmond werd een chemisch onderzoek ingesteld naar de samenstelling

van het vocht, aanbevolen om het schuimen van bier te bevorderen. Dit zogenaamde mousserend middel bleek bestanddelen van de vergiftige saponineplant te bevatten.

De bierbrouwerijen werden hiervan in kennis gesteld en tegen het gebruik gewaarschuwd.

In 1911 wordt in het jaarverslag van de gemeente nog één bierbrouwerij genoemd met één volwassen arbeider en een stoomketel.

In 1914 is er nog een bierbrouwerij van wethouder van Hoeck, maar "het wil nog steeds niet goed vloten"

Vanaf 1890 ging Jan Swinkels, die eigenaar was van een brouwerij in Lieshout, later Bavaria geheten, de concurrentie aan met de Helmondse bierbrouwers, maar ook de Bredase bierbrouwerij De Drie

Hoefijzers bezat al een agentschap in Helmond.

De buiten- en binnenlandse bieren, die op flessen werden geleverd, waren ernstige concurrenten voor de Helmondse brouwerijen.

In 1916 wordt in het jaarverslag van de gemeente geen brouwerij meer genoemd.

Wel werd in 1965 de Amstelbrouwerij geopend, die echter als bottelarij gebruikt werd en later werd overgenomen door Skol.

Bierglazen bij gelegenheid van de 1e paal, de eerste steen en de opening van de Amstel Brouwerij in Helmond.

Cafés

Kroegen, herbergen en cafés waren er in de dorpen en de steden overal te vinden.

Bekende cafés in Helmond waren o.a.: in 1594 de herberg "De Swaen" aan de Markt, dat in 1587 in brand vloog en nog steeds bekend staat als het huis met de luifel, op de hoek van de Markt en de Veestraat een van de belangrijkste herbergen van de stad "De Leeuw" geheten, op de hoek van de Markt en de Ameidestraat "De korenbeurs", waarin gevestigd de sociëteit "Burgerlust" o.a. beheerd door de bekende Jules Jansen, in de Ameidestraat het Maastrichtse bier-

huis “De nieuwe stuiver”; in 1592 aan de Markt de herberg “De Wildeman” waar de herbergier Jan Bexx Lamberts aan Karel V op onhandige manier een pot bier aanreikte; hij was in de jaren 1588-1595 burgemeester van Helmond. Deze oude herberg is in 1685 grondig opnieuw opgebouwd. Er werden de vergaderingen van de raad gehouden want de benedenverdieping was herberg en de bovenverdieping stadhuis.

In het begin van de 19e eeuw werd het achterhuis ingericht tot kamer voor de marechaussee en nog later tot bureau voor de politie en voor openbare werken. In 1841 is het tevens verbouwd tot kantongerecht en in 1859 verbouwd tot het raadhuis aan de Markt met twee stenen leeuwen erop, die nu boven de ingang van het kasteel staan.

Toen het kasteel in 1923 als raadhuis in gebruik werd genomen werd het oude raadhuis aan de Markt een hotelcafé-restaurant van Geeris-Roxs, die zijn drukkerij er achter had liggen. Vooraan op de Markt aan de westzijde stond de herberg “De Toelast”, de latere woning van

*Café De Post, Mierloseweg
(hoek 2e Haagstraat)*

bakker van de Korput en café “Cambrinus” in het pand van Spoorenberg, later café restaurant “t Centrum” van G. Kostermans.

Aan de oostzijde het café “De Gouden Kegel” met zalen, kegelbaan en volledig pension.

Op de hoek van de Kanaaldijk en de Steenweg stond in 1832 al een herberg tevens pension van de familie van Will.

Bij de invoering van de drankwet van 1881 waren en in Helmond de volgende 91 drankgelegenheden:

Pantoffelstraat	t.n.v. B. Stabel, F. van Hemert, H. van Will sociëteit Gezelligheid.
Bindersestraat	t.n.v. J. Goossens de Nieuwe Beurs, Anna Goebels, H. Poppeliers.
De Haven	t.n.v. C. Soerden, J. Kluytmans, L. Noten, Ant. Borghouts H. Hendriks.

De Wal	t.n.v. J. van de Sande, F Kampers, L. Leblanc, Th Janssen, J. Poppeliers, Ida de Reijdt.
Veestraat	t.n.v. C. Helsper, Maria Martin.
Kamstraatje	t.n.v. J. van Stiphout, Johhan Bekkers, F. van Woerkom.
Kerkstraat	t.n.v. Joh Emans, H. Essers, L. Martin, Wa de Grooff.
Donkerpoort	t.n.v. H. Verreijt.
Markt	t.n.v. Ant. Taabe De Oude Beurs.
Ameidestraat	t.n.v. S. Vorst huis Phileutonia, J. Bordat.
Heistraat	t.n.v. P. Donkers.
Binderseind	t.n.v. M. Luijben huis De Handboog, G. Kuijpers, Th. Berkers, Serv. v. Dijk, H. Rooyackers, J. Berings, P. Strijbosch.
Achter de Ameide	t.n.v. G. Sanders, H. Pardoel, J. Peskens.
Molenstraat	t.n.v. J. Emans huis de Roskam en tuin Vredelust (later Kapucijnenklooster) Th. Hunij, J. Pellemans, A. van Wanroij, M. Cox, M. Geenen, G. Wilbers H. van Genechten, L. Lenders.
In de Heide	t.n.v. G. Gijsbers, G. van Eijck, Marg. Kuijpers, F, Dirks.
Op den Heuvel	t.n.v. C. Helsper, M. Stokx, P. Stokx, L. v.d. Reek, Weduwe Reemers, W. de Roy, Weduwe van Dijk, M. Kampen, Peter Manders, L. Beekhuizen, F. van Gerwen, A. Ramaer Hotel Bruxelles, J. Stevens sociëteit De Harmonie, F. Rijkers, A. de Wilde Wachtkamer station.
Groenewoud	t.n.v. H. Moes, J. Loeffen, L.v.d.Reek, H. Franssen, J. v.d. Sande, J. Hageman, J. Adriaans.
In het Geremd	t.n.v. Gertruda van Dijk.
Op den Oliemolen	t.n.v. J. Strijbosch, W. Wouters.
Steenweg	t.n.v. L. Berings, P.v. Genechten, F. van Beeck, W. van Ommeren, Weduwe M. van Will.
In 't Haagje	t.n.v. F. v.d. Mortel, J. v.d. Putten, M. Paulsen, P. Smits, W.v.d.Mortel.
Op het Hout	t.n.v. W. Martens, J. Raaymakers.
Velen hadden in hetzelfde pand nog een sigarenwinkel, viswinkel,	

bakkerij, of een kruideniersbedrijf, e.d.

Rond 1900 stond op de hoek van de Veestraat en de Kasteellaan het bekende café van Mina Spierings met daarnaast in de Veestraat de sociëteit "Gezelligheid" Aan de Koninginnewal was het café "Het oud Kasteel" van de familie van de Sande.

Hoek Veestraat/Kasteellaan het café van Mina Spierings

Café van Toon en Kitty Manders op het Havenplein ca. 1975

Elders is sprake van café "Het Kasteel" van Piet van Stiphout aan de Wal.

Aan het Binderseind stond recht tegenover de Hei-straat café "De Zwarte Ruiter", later werd ter plaatse het parochiehuus gebouwd.

Daar tegenover het café van Piet Berkers, geliefd om beugelbaan en lusthuis met muziekkiosk.

Aan de Mierloseweg lag café Peeters in de directe omgeving van de boerderij "De Hulschbosch".

Op de hoek van de Steenweg en Kromme Steenweg neemt in 1894 Thijs van Geenen de herberg van de weduwe van der Linden over; in 1902 wordt ter plaatse de door hem aanbestede concertzaal "Flora" officieel in gebruik genomen

Aan de Blinkertsestraat was de alom bekende danszaal Bocken met prachtige orgels.

En op het Binderseind bij de drie bomen ging met stiekem achter aan de gootsteen een borreltje goedkope jenever pikken, want deze schenkerij had geen vergunning.

Bierbezorging bij de horeca in 1942. De vrachtwagen van Bavaria op de Steenweg in Helmond.

Hotels en logementen

Bekende hotels in Helmond waren tegenover het station logement en koffiehuis Ramaer, daarna geheten hotel de Bruxelles van F. Jonker-Göbelsmann, later van H. van Erdewijk-van Ierland, daar tegenover hotel "Hof van Holland", waarin de sociëteit "De Harmonie" gevestigd was en ook het Helmonds Mannenkoor; in 1912 in bezit van S. Lindeman, die er hotel "De La Station" van maakte, hotel Du Commerce voorheen de villa van fabrikant Joh. Holtus tegenover het

Zaal Traverse Steenweg Helmond 1966

stationsgebouw, aan het Beugelsplein in 1891 hotel Kuster-Rademaker en in 1931 hotel van Tilburg geheten, ten westen van het kanaal bij de stadsbrug hotel West Ende, vroeger de woning van de familie van der Weijden, aan de Kerkstraat hotel St. Lambert van Truike Peerenboom rond 1900, waar Noud de Jong zijn loopbaan begon en in 1908 in café "De Kroon" in de Molenstraat, waar de postduivenvereniging "De Telegraaf" thuis was en ten slotte het hotel Wilhelmina aan de Bakelsedijk.

Drankgebruik

De slechte huisvesting eind 19e eeuw leidde mede tot drankgebruik. Het was voor de mannen een vlucht uit hun vochtige, bedompte en onzindelijke woningen naar de kroeg en tevens het ontlopen van de klachten en verwijten van de vrouwen.

Sommigen beweren dat er vroeger niet veel gedronken werd om de eenvoudige reden dat de gewone Helmonder daarvoor onvoldoende geld verdiende. Iemand met zeven kinderen en zestien gulden in de week kan niet veel gedronken hebben.

En in de crisisjaren 1930-1940 was een arbeidersgezin met acht kin-

deren, als de man al werk had, aangewezen op achttien gulden per week. En kwam men zonder werk dan viel men van de ene op de andere dag terug op een steunuitkering van tien tot twaalf gulden per week

Alleen zondags ging men voor twaalf centen een "mudje" (= een maatje; een klein flesje drank) kopen of sommigen na de mis in het café een "neutje", (= een borreltje ouwe klare) pakken voor drie centen. Je moest dit als jongen kerel ook doen anders telde je niet mee! Zelfs liep je daarna een beetje waggelend over de straat, dan kon iedereen zien dat je een flinke vent was!

Drankmisbruik

Natuurlijk waren er uitschieters, mannen die hun weekloon verdrongen voordat ze naar huis gingen.

In 1892 is er een onderzoek gedaan naar de maatschappelijke toestand der arbeiders in Helmond. Een van de vragen aan de burgemeester, een armmeester en een werkgever was: "Hoe is het gesteld met het drankgebruik in uw gemeente?"

Het antwoord luidde: "Er is zeer veel misbruik: de openbare dronkenschap is merkkelijk afgenomen, doch het drankgebruik is zeer vermeerderd. De kinderen doen zelfs daaraan mee in huis."

Paul Kuijpers de hoofdredacteur van de "Helmondse Courant" schreef in 1963 in zijn krant in een open brief, dat Helmond decennia lang zijn kansen aan de drank verspeelde. De overheid van toen liet de ene stille kroeg naast het andere ontstaan en de voormannen dwongen in hun werkplaats de jongeren tot het "mannelijk" drinken van het maandagse borreltje. Zo zou er een drink "beschaving" zijn ontstaan in Helmond.

En een andere geïnterviewde in 1980 beweerde dat er vroeger heel wat mannen waren, die bij hun armoede hun verdriet gingen verdrinken. 's Zondags zag je in de Heistraat meer zatte manskerels rondlopen dan nuchtere, aldus deze Helmonder.

In het begin van de twintigste eeuw werden de leef- en werkomstandigheden beter en kon ook het alcoholgebruik bestreden worden.

Ook Pater Ildefonsus schreef dat Helmond op het gebied van drinken een slechte naam had.

De uitdrukking: "iemand Helmonder maken" verstond hier iedereen.

De Helmondse jenever had een bijzondere reputatie; hij was sterker dan elders.

Geschat wordt dat in 2000 ca. 2 tot 4 % van de Nederlandse bevolking aan alcohol verslaafd is; dat wil zeggen meer dan 12 glazen alcohol per dag gebruikt.

Tel daarbij het aantal stevige drinkers (gemiddeld zo'n 8 glazen per dag) dan zouden er in Nederland zeker 650.000 mensen zijn met een alcohol probleem.

Omgerekend naar Helmondse aantallen zijn dat ruim 1.800 Helmonders met een drankprobleem, waarvan 1200 mannen en 600 vrouwen. Het aantal slachtoffers ten gevolge van drankmisbruik is groter dan ten gevolge van drugsgebruik.

Ook de medische kosten zijn groot o.a. door ziekten maar ook door ongevallen en geweld in huis en daarbuiten, veroorzaakt door alcohol. En ook economisch gezien brengt het schade door verzuim op het werk of lagere prestatie van arbeid.

Hoofdstuk II *De drankbestrijding*

Drankbestrijding is de strijd door de overheid maar ook door diverse instanties en verenigingen tegen misbruik van alcoholische drank, vooral in de 19e en 20e eeuw.

Maar ook in de eeuwen daarvoor was sprake van bestrijding van drankmisbruik.

Cambyses, 529-522 v.C. koning van Perzië, heeft de dubieuze eer de eerste alcoholist te zijn geweest. En al in 2225 v.Chr. kondigde Koning Hammurabi van Babylon de eerste drankwet af; hij legde de prijs van alcoholhoudende drank aan banden en bepaalde dat niet iedereen het mocht kopen.

In 1680 klaagt bisschop Cools erover dat veel jeugdigen door het recent opkomend tabak- en alcoholgebruik "van binnen geheel verbrand omkomen door de alcohol en de tabaksrook".

Hij vraagt om een verbod op handel in alcohol op zondag of anders alcohol alleen toe te laten in apotheken als geneesmiddel.

Het gebruik van jenever is door de Engelsen en de Hollanders in die tijd op zondag verboden.

En in de Verenigde Staten van Amerika kwam van 1920 tot 1933 een absoluut verbod van alcoholische drank.

Wettelijke regelingen

In Nederland bond de overheid de strijd aan tegen gebruik en misbruik van alcohol o.a. met de Drankwet van 1881, welke op 1 november in werking trad.

Deze wet regelde de kleinhandel in sterke drank en probeerde zo de beteugeling van de openbare dronkenschap.

Herhaaldelijk werd zij gewijzigd en veel vakliteratuur is over haar verschenen. Na een ruim 80-jarig bestaan bleek het nodig haar door een nieuwe wet te vervangen.

Voor verkoop van sterke drank in het klein is een vergunning nodig, zoals een tapvergunning, een slijtvergunning, een hotelvergunning, een sociëteitvergunning of een volledige vergunning.

Voor de verkoop van zwakalcoholische drank is Verlof A en voor verkoop van alcoholvrije drank is Verlof B nodig.

Uiterlijk per 1 mei 1884 mocht het vergunningslokaal geen enkele gemeenschap meer hebben met een lokaliteit waarin een ander beroep of bedrijf werd uitgeoefend. De wet schreef verder voor hoeveel vergunningen er in een gemeente mochten zijn.

In een gemeente tot 10.000 inwoners mochten er maximaal 1 op de 250 inwoners zijn.

In 1882 had Helmond 7627 inwoners; derhalve maximaal 30 vergunningen.

In verband met de overgangsbepalingen bleef dit aantal geruime tijd boven het wettelijke maximum.

Langzamerhand ging dat overeenstemmen met de in de wet voorgescreven getal.

Op 8 december 1902 werd de gezondheidscommissie Helmond ingesteld voor de gemeenten Aarle-Rixtel, Asten, Bakel, Deurne, Helmond, Lierop, Mierlo, Someren, Stiphout en Vlierden.

Deze commissie had ook tot taak toezicht op het gebied van de Drankwet.

Voorzitter was de hr. Steijns, apotheker, secretaris de hr. Raymakers,

later in zijn plaats hr. Matthijsen fabrikant, en de leden dr. Dentz, arts, later in zijn plaats drs. Nuijens, arts, J.B. Kam ingenieur, en J. Franken, advocaat en procureur.

In 1909 werd de wet houdende bepalingen betreffende absint van kracht in verband met het stijgende gebruik van dit genotmiddel in Frankrijk en de in België en Zwitserland genomen maatregelen.

Absinth is een drank met 55 vol.procent alcohol, bereid met aftreksel of distillaat van verschillende kruiden, voornamelijk absinthkruis en getrokken op alsem. Het tast het zenuwgestel meer aan dan gewone alcohol.

Volgens artikel 1 is het verboden absint in te voeren, te vervoeren, te vervaardigen, te verkopen, af te leveren of ten verkoop of ter aflevering voorhanden te hebben.

Momenteel is sprake van intrekking van de wet, omdat deze in strijd zou zijn met Europese richtlijnen.

Na de Drankwet van 1931 - staatsblad 476 verscheen de wet van 7 oktober 1964, de nieuwe "Drank- en Horecawet", waarbij o.a. het maximumstelsel is opgeheven.

Gewijzigd bij wet van 18 april 2002.

Volgens deze wet is een horecaverunning nodig voor het bedrijfsmatig of tegen betaling schenken van alcoholhoudende drank.

Burgemeester en wethouders geven de daarvoor benodigde vergunningen af, zoals o.a. de overlastvergunning voor het mogen exploiteren van een horecabedrijf, drank en horecawetvergunning voor het mogen verstrekken van alcoholhoudende drank, drank en horecaverlof voor het mogen verstrekken van uitsluitend alcoholvrije drank.

Sobriëtas

Sobriëtas, dat nuchterheid betekent, is de naam van de in Amersfoort gevestigde Rooms Katholieke Matigheidsbeweging, waarvan de geschiedenis terug gaat tot 1895.

De stichter van de vereniging Sobriëtas was Alfons Ariëns (1860-1928) r.k. priester en pionier van de katholieke arbeidsbeweging. Het begin is in 1900 in Helmond gemaakt met de oprichting van de geheelonthouders vereniging St. Paulus, zoals ook op vele andere plaatsen in Noord-Brabant.

O.a. in Vlierden is daaruit weer ontstaan een voetbalvereniging, die

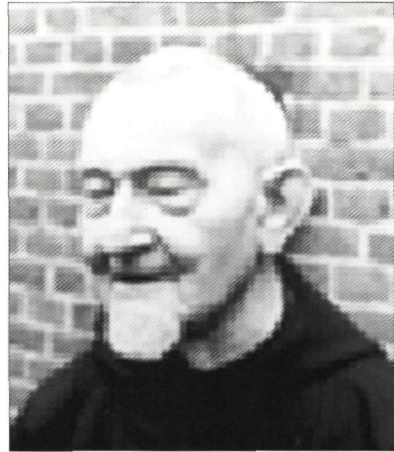
Pater Ildephonsus, geboren 03-09-1875 en overleden 24-04-1930, die het vooral erg druk had met de drankbestrijding en een echte doorzetter was, ook genoemd "de waterpater".

Pater Patricius, geboren 07-05-1893 en overleden 07-09-1949, kwam in 1930 naar Helmond.

Pater Othmarus, geboren 18 december 1910 en op 74 jarige leeftijd overleden te Nijmegen consultatiebureau, reclassering, RIAGG.

Ook pater Henricus, geboren 22-01-1879 en overleden 28-12-1969, was een bekende kapucijn, die bekend stond door zijn vastenpreken.

nog steeds deze naam draagt: S.P.V.

De heer E. Begemann richtte in 1883 een fanfare op om de sociale ellende eind 19e eeuw te verzachten (vooral het drankmisbruik) en de jeugd uit de cafés te houden; het inmiddels bekende Helmonds Muziek Corps.

Het corps trad zelfs op ter opluistering van een demonstratieve optocht door de Helmondse Drankbestrijding.

Ook in Helmond werd in 1912 de vereniging "Tot Onderling Vermaak" opgericht als een gezelligheidsvereniging van het R.K. Consultatiebureau voor drankzuchtigen, later de R.K. Drankweer gezeten.

Na de oprichting van dit bureau bleek dat het geven van alleen voorlichting en raad aan drinkers niet genoeg was.

De meeste bezoekers misten toch de gezelligheid van het café. Daarom werd in 1912 besloten tot oprichting van een eigen alcoholvrij lokaal, waar men kon kaarten, dammen, biljarten en handboogschieten en waar ontwikkelings-, toneel- en zangavonden werden gehouden.

Vooral in en vanuit Helmond floreerde Sobriëtas; daar werd een grote rol gespeeld door drie kapucijnen, die door het kapucijnenbestuur zonder financiële vergoeding achtereenvolgens volledig ter beschikking werden gesteld:

Het werk was begonnen door pater Ildephonsus als reddingswerk voor alcoholisten.

Pater Patricius heeft het uitgebreid tot breder reclasseringswerk, gezinsvoogdij, volksgezondheid, politieke delinquenten en cultuurwerk.

Het Sobriëtasgebouw

Het RK Consultatiebureau gesticht op 11 februari 1911 in Helmond door pater Ildephonsus werd gevestigd in het Gasthuis aan de Markt. In 1916 verhuisde dit bureau evenals het alcoholvrije lokaal aan de Kerkstraat naar een pand aan de Heuvel en per 1917 werd het definitieve gebouw Sobrietas, ook genoemd het waterkasteel, betrokken naast het broedershuis aan de Molenstraat op de hoek van de Beelsstraat.

In deze gebouwen boden de paters Kapucijnen de mannen een soci-

aal contact aan zonder gebruik te maken van sterke drank. De bezoekers kregen er voorlichting, er werden films gedraaid, er waren uitvoeringen en er werd gekaart en gebiljart.

De drankbestrijding in Helmond was aanvankelijk voornamelijk een katholiek gebeuren.

Tegen de jaren dertig ontstonden er ook verenigingen voor mensen van een andere religie, o.a. de Nederlands Christelijke Geheelonthoudersvereniging "De Schakel".

Medio 1918, toen er oorlogshandelingen in België plaats vonden en Belgische vluchtelingen naar Nederland kwamen, werd door de gemeente en het Rode Kruis besloten, het Sobriëtasgebouw van de RK Drankweer als noodziekenhuis aan te wijzen en daar de nodige materialen op te slaan. Hiervan behoefde echter geen gebruik te worden gemaakt. Wel werden Belgische vluchtelingen ondergebracht bij particulieren.

Alleen tijdens de bevrijding na de 2e wereldoorlog werd het gebouw van 25 september 1944 tot 10 oktober 1945 in gebruik genomen door de geallieerde legers.

Het gebouw is vanaf 1960 in gebruik genomen door de gemeente als kunscentrum tot de ingebruikname van 't Speelhuis in 1977 en afgebroken in de maanden september en oktober 1989.

De werkzaamheden

In het gebouw aan de Beelsstraat 1, waren gehuisvest het bureau voor alcoholisme, voor reclassering, voor voogdijzaken en voor volksgezondheid.

Bijeenkomst in het sobrietasgebouw

Tevens het centrale bureau der Ariënsvereniging voor gevallen van alcoholisme voor het gehele land en het centrale bureau van St. Franciscus ter bevordering der nuchterheidgedachten onder het snelverkeerpersoneel, de zogenaamde Blauwe knoop.

Ildephonsus was vanaf de oprichting secretaris en geestelijk adviseur van de landelijke Dr. Ariënsvereniging en volgens de aantekeningen in het notulen boek 1920-1955 eigenlijk ook de stichter. Hij was ook adviseur van de Nationale R.K. Vereniging Franciscus van het Spoorwegpersoneel, secretaris van het Diocesaan Kruisverbond in bisdom Den Bosch en geestelijk adviseur van het plaatselijke kruisverbond in Helmond en lid van de perscommissie van Sobriëtas.

Patricius werd op 12 september 1930 aangesteld als opvolger van Ildephonsus. Hij werd leider van het RK Consultatiebureau voor dronkzuchtigen, reclasseringsinstelling en Onderling Vermaak; als ook tot geestelijk adviseur van de nationale RK Vereniging van geheelonthouders onder Nederl. Spoor-, Tram-, van Gend en Loos- en Autopersoneel, en redacteur van haar orgaan "Het blauwe sein"; ook tot geestelijk adviseur van de RK Drankweer en haarjeugdafdelingen te Helmond.

Toen Patricius werd benoemd was het werk beperkt tot alcoholisten en reklassenten, het groeide onder zijn leiding uit tot een instelling voor maatschappelijke schipbreukelingen in de ruimste zin; en het alcoholvrije Sobriëtasgebouw werd een middelpunt van allerlei verenigingen, cursussen etc, voor alle soort mensen. Vanaf 1931 tot zijn dood was Patricius zoals Ildephonsus ook bestuurslid van de landelijke Dr. Ariënsvereniging.

In het jaarverslag van 1931 van het RK Consultatiebureau voor dronkzuchtigen lezen wij: "Niettegenstaande de langdurige werkloosheid neemt de criminaliteit in ons rayon niet toe. Wel moeten we constateren dat het drankmisbruik een grote rol speelt in de criminaliteit. Van de 227 gevallen waren er 38 directe (openbare dronkenschap) en 79 indirecte gevallen van drankgebruik, dus onder invloed van drank."

Statistisch overzicht van het bureau voor alcoholisme 1911-1946

Jaar	aantal gevallen	geslaagd	verbeterd	twijfel	niet geslaagd
1911	38	10	4	15	9
1912	120	34	23	46	17
1913	185	50	51	60	24
1914	263	53	85	62	63
1915	200	40	53	49	58
1916	112	53	18	16	25
1917	98	28	14	38	18
1918	100	62	10	19	9
1919	75	33	7	15	20
1920	117	24	32	22	39
1921	86	15	29	14	28
1922	189	36	45	57	51
1923	233	41	56	113	23
1924	184	32	59	64	29
1925	189	27	59	89	14
1926	147	25	53	51	18
1927	122	24	45	29	24
1928	166	40	42	41	43
1929	47	7	12	20	8
1930	164	55	42	41	26
1931	185	45	63	38	39
1932	137	23	48	52	14
1933	130	36	42	25	27
1934	155	45	37	32	41
1935	168	65	42	30	31
1936	104	42	10	27	25
1937	106	52	29	11	14
1938	117	56	22	23	16
1939	120	58	23	20	19
1940	112	60	19	21	12
1941	115	64	28	12	11
1942	81	42	22	14	3
1943	83	44	23	10	6

1944	84	22	34	16	12
1945	81	25	31	15	10
1946	88	15	43	24	6

NB. Eind Dec. 1946 onder toezicht 88 - 1 (afgevoerd wegens vertrek naar elders) dus in totaal 87 personen. Onder deze bevindt zich slechts één vrouwelijke patiënt.

Patricius werd op 3 juli 1934 geestelijk adviseur van de Landelijke Vereniging van R.K.Reclasseringsambtenaren en in mei 1936 gekozen tot lid (secretaris) van het Hoofdbestuur van de R.K. Reclasseringsinstellingen. In 1938 lid van het Regentenkollege van de landbouwkolonie Koningslust .

In 1936 werd in het Sobriëtasgebouw in Helmond de eerste voorstelling gegeven van het Comité Abonnements Beroepstoneel.

Het jaar 1941 is een vreemd jaar, aldus het jaarverslag. Ofschoon de dronkenschap zich een tijdje sterk openbaarde, toen er door gunstige werkomstandigheden, waarbij grof geld werd verdiend, meer dan gewoon werd gedronken, verminderde deze bijna helemaal in de 2e helft van dat jaar, niet uit overtuiging, maar omdat er weinig of geen drank te krijgen was.

In 1942 wil Pater Patricius in het Sobriëtas-gebouw gezelschappen laten optreden die bij de cultuurkamer waren aangesloten; de provinciaal denkt dat de naam van de kapucijnen daardoor in opspraak komt, want Helmond beschouwt Sobriëtas als kapucijnenwerk, hoewel het er eigenlijk helemaal los van staat.

Rond november 1947 is Patricius gezondheidstoestand niet goed. Hij overleed plotseling op het 7 september 1949.

Uit het verslag bij gelegenheid van 35 jaar maatschappelijk werk in Helmond 1911-1946 blijkt dat in de loop van 1946 87 personen uit Helmond en omgeving in behandeling zijn. Dat zijn personen, die ofschoon van hun overdadig drankmisbruik vrij zijn gemaakt, toch min of meer een zekere zorg vragen ter volharding, al meerdere jaren onder toezicht zijn of in eigen thuissituatie of in een pleeggezin of naar een sanatorium met psychiatrische of arbeidstherapeutische of geestelijke verzorging of geïsoleerde ligging.

Hoofdingang Sobriëtas gebouw

Voor 15 van hen is het werk geslaagd, voor 43 personen verbeterd, voor 24 personen twijfelachtig en voor 6 personen niet geslaagd.

In het jaarverslag van 1948 staat te lezen dat het drankgebruik en misbruik na de oorlog ontstellend is toegenomen, vooral in de kringen van jonge meisjes en vrouwen, die naar cafés en restaurants gaan, ook in de beter gesitueerde kringen.

Deze mentaliteitsverandering wordt toegeschreven aan de ontstane behoefte aan ontspanning en genot als reactie op de oorlogsjaren.

In 1948 bestond de Federatie van katholieke matigheidsorganisaties uit: Sobriëtas met het maandblad "De Kruisbanier"

De katholieke matigheidsbeweging;

De dr. Ariënsvereniging tot redding van r.k. drankzuchtigen; blad "de barmhartige Samaritaan"

St. Franciscusvereniging ter bevordering van de nuchterheidsgedachten bij het snelverkeer met het blad "Nuchter verkeer"

Deze Federatie gaf per 1 januari 1948 een flink landelijk matigheidsblad uit "De Dam"

Het centraal bureau was gevestigd in het Sobriëtasgebouw aan de Beelsstraat 1; secretaris van het hoofdbestuur was Pater Patricius O.M. Cap.

DE KRUISBANIER

PROPAGANDA- en
VOOR DE R.K. DRANKGE-
STUDIE IN NEDERLAND.
VERSCHIJNT DEN 15^{en} DONDER-
DAG DER MAAND. ABRONNEMENT
VOOR NIET-LEDEN FL. 50 RIJDAAR.
LOSSE NUMMERS 10 STUKS
EN MEER 3 CT. P. STUK. FRANCO.

REDACTIE: P. DE WIT, HELMOND-PEELLAND, DE KRUIS-
KOEDEDOER, OOSTER-
BLOKKER 6, P. BOM DEN HAAG.
ADMIN. VOOR HET ADRES: BOOM-
TH. DIJCHLAAMERS, (EERL. POST-
REK. 82274, VOOR DE ANDERE
P. S. DOMPPIEN SOBRIËTAS-BOOSCH

Vijf en Twintig Jaar aan het Fro

Het bestuur van het Sobriëtascomité bestond uit de hr. Vloeijsberghs, voorzitter, mej. Manders, secretaresse, mevr. Van Gestel, penningmeesteresse, hr. van Gestel, hr. P. Hammecker, hr. en mevr. Heeren, mej T. van Hoof, hr. Relou en hr. van Elsen.

Het waterlied

Het water is zoo helderklaar,
Kloek, kloek, kloek, kloek, ...enz.
't Bestaat nu reeds zesduizend jaar,
Kloek, kloek, kloek, kloek,... enz
Adam had het in overvloed,
Kloek, kloek, kloek, kloek,... enz.
Bij dorst smaakt het steeds wonderzoek,
Kloek, kloek, kloek, kloek,... enz.
Des zomers smaakt het frisch en koel,
Kloek, kloek, kloek, kloek, ... enz.
En immer zet het zuiver bloed,
Kloek, kloek, kloek, kloek, ... enz.
Tot dronkenschap brengt het U niet,
En zoo ge't met verstand geniet,
Is 't goed voor elk, gezond of krank,
Het is en blijft de beste drank.

Een strijdlid in het blad "Kruisbanier" door P. Fabianus Kapucijn

In de organisatie van de "St. Franciscus" matigheidsvereniging was Pater Othmarus aanwezig als bondsadviseur, de hr. Goossens als afgevaardigde van vakbond "St. Rafaël" en de hr. Hol als afgevaardigde van Sobriëtas.

In 1948 werd ook een jeugdafdeling van Sobriëtas opgericht voor 14- en 15-jarigen en voor 16- en 17-jarigen ieder met een eigen programma.

Vanaf 18 jarige leeftijd mocht men bij het grote Sobriëtas.

Othmarus Lips (die enkele jaren in het concentratiekamp Dachau had doorgebracht) werd na Patricius leider van het "RK Consultatiebureau voor Drankzuchtigen, Reclaseringsinstelling"

Hij krijgt in korte tijd allerlei andere functies, o.a. volgt hij Patricius op in het hoofdbestuur van de Dr. Ariensvereniging en wordt hij geestelijk adviseur van St. Franciscus. De provinciaal raadt hem af zitting te nemen in de stichting "Alcoholics Anonymous". In 1952 gaat hij het drankbestrijdingwerk in Aruba bestuderen.

Er komt in 1956 in Helmond een nieuw bureau voor de Vereniging voor het Maatschappelijk Werk. Door de grote organisator Othmarus werd Helmond "het prototype van een goed opgezette maatschappelijke en geestelijk-hygiënische dienst": zo zei het de burgemeester van Helmond, toen Othmarus ridder werd in de Orde van Oranje-Nassau. Othmarus was secretaris en penningmeester van de Dr. Ariënsvereniging. Op 13 april 1964 hield Othmarus een inleiding over De Priester in het Maatschappelijk Werk. In 1975 neemt Othmarus afscheid als leider van het Gemeenschappelijk instituut, waar hij allerlei afdelingen prima had georganiseerd, en nu 50 beroepskrachten onder zijn leiding had, en ook nog bekend werd als de pater van de gehandicapte kinderen, als stichter van drie gezinsvervangende tehuizen. In 1978 is Othmarus nog voorzitter van wat later RIAGG heet, waarin de "Othmarusstichting" werd opgenomen.

De naoorlogse periode

Direct na de oorlog was er nog geen sterke drank te koop.

Apotheek van Riet echter maakte in 1944/1945 zelf jonge klare, die de mensen in zijn directe omgeving bij hem konden kopen.

Op 24 februari 1964 werd de eerste paal geslagen voor de bouw van de Amstel brouwerij op het industrieterrein Hoogeind.

31 Augustus 1964 volgde de eerste steenlegging en op 19 juni 1965 de officiële opening van de brouwerij, doch het bleek later een bottelarij te zijn.

Na enkele jaren in bedrijf te zijn geweest werd het gebouw verkocht aan Skol Helmond, die er op 8 september 1978 een bottellijn opende. In 1967 rekende de overheid op een jaarlijkse consumptie van ruim 100 liter bier per kind van 4 tot 10 jaar, want voor die hoeveelheid gold vrijdom van belasting.

Tegenwoordig mag geen bier verkocht worden aan kinderen jonger dan 16 jaar.

Door de gemeente Helmond is in april 2000 een nota uitgebracht met

de titel: “De Smaak te pakken” Horecabeleidsplan Helmond 2000-2010. De gemeente wil het centrum van de stad aantrekkelijker maken en daaraan kan een goed functionerende horeca bijdragen.

Ook in de overige delen van de stad kan de horeca een bijdrage leveren aan een prettig woon- en verblijfsklimaat. In samenwerking met de horeca en vele andere instanties is hiertoe een plan de campagne opgesteld, waarin een aantal aanbevelingen en maatregelen worden voorgesteld. Gedacht kan worden aan een vergunningenstelsel, evenementenbeleid, openbare orde, veiligheid en milieuzaken, sluitingstijden, terrasvergunningen.

In 1998 telde Helmond 172 horecavestigingen, waarvan 2 hotels, 32 restaurants, 64 cafetaria's, lunchrooms, e.d., 5 ijssalons, 64 cafés en 5 party catering bedrijven. In deze branche werken ruim 500 fulltime personen.

Dit totaal ligt in het algemeen lager dan het gemiddelde per 10.000 inwoners in Nederland.

Het aantal eetgelegenheden ligt boven het landelijke gemiddelde, het aantal overnachtingsmogelijkheden lager dan gemiddeld in Nederland.

De drankverkoop is een aantal jaren stijgende geweest, doch de laatste tijd schijnt een daling te zijn ingetreden.

De verkoop van alcoholische drank in Nederland vermindert mede als gevolg van accijnsverhoging.

In 2002 werd 800.000 hl sterke drank verkocht en in 2003 752.000 hl. De alcoholconsumptie per hoofd van de bevolking verminderde met 9,6% van 1,66 liter in 2002 naar 1,5 liter in 2003.

De opbrengst van de accijns steeg in 2003 met 2,7 % van 408 miljoen euro tot 419 miljoen euro.

Vanaf 2005 worden de plaatselijke leges in het kader van de drank- en horecawet in Helmond fors verhoogd, vooral voor het verlenen van een vergunning en o.a. voor de terrasvergunningen en voor de ontheffing van het sluitingsuur.

In een convenant Toelatingsbeleid Horeca, ondertekend in november 2004 door de gemeente, de politie, het openbaar ministerie en de Koninklijke Horeca Nederland, afdeling Helmond, evenals Horeca-

belangenvereniging Kanaalzone zal voortaan strafrechtelijke worden vervolgd voor aanwezigheid van wapens, drugs, gebruik van geweld of discriminatie in de Helmondse uitgaansgelegenheden.

Geraadpleegde literatuur

Dr. David Miles e.a. "*Atlas van de archeologie*", uitgave Het Spectrum Utrecht 1982.

Bob Tadema Sporry, "*De Geschiedenis van Egypte*", uitgave Fibula-van Dishoeck Haarlem 1980.

Ellen Macnamara, "*De Etrusken*", uitgave Fibula- van Dishoeck Bussum 1973.

Susan Greenfield, "*Zo werken onze hersenen*", uitgave Lanno/Terra 1997.

David L. Rosenhen/Martin E.P. Seligman, "*Abnormal Psychology*", uitgave W.W.Norton and Compagny New York 1989.

Obert C. Carson, "*Abnormal Psychology and Modern Life*", uitgave Scott, Foresman and Compagny Glenview Illinois 1989.

Cyril Ray, "*Wijnen van de wereld*", vertaling Ruud Rook, uitgave Van Dishoeck Bussum.

Erna Horn, "*Pikante verhalen van vrome smulpapen*", uitgave Uitgeverij Helmond 1981.

Geert-Jan van Bussel e.d., "*Ach Lieve Tijd*" acht eeuwen Helmond, de Helmonders en hun rijke verleden; uitgave Waanders in samenwerking met het gemeentearchief en het gemeentemuseum van Helmond 1990.

A.M. Frenken pr., "*Helmond in het verleden*" uitgave Verhagen-De Reijdt 1975.

Dr. Margaretha A. Verkade, "*Merckwaardighe Bierologie*", uitgave Grolsche Bierbrouwerij N.V. Enschede 1968.

“Spiegel Historiae”, maandblad 1970-1980, uitgave van de uitgevers Den Haag.

Johanna van Winter, *“Van soeter cokene”*, recepten uit de oudheid en middeleeuwen, uitgave Van Dishoeck Haarlem 1976.

C.H.A.M. van Bokhoven, *“Drankgelegenheden te Helmond bij de invoering der eerste Drankwet in 1881”*, uitgave Heemkundekring “Peelland” te Helmond 1964-2.

Th van Laarhoven en Fr. De Bie *“Hellemonders skréve zèlluf hullie eigen Geskiedenis”*, uitgave Stichting Projectgroep 1981.

Paul Jacobs, *“75 jaar Rode Kruis Helmond en omstreken”* uitgave Rode Kruis Helmond, Drukkerij van Stiphout B.V. Helmond.

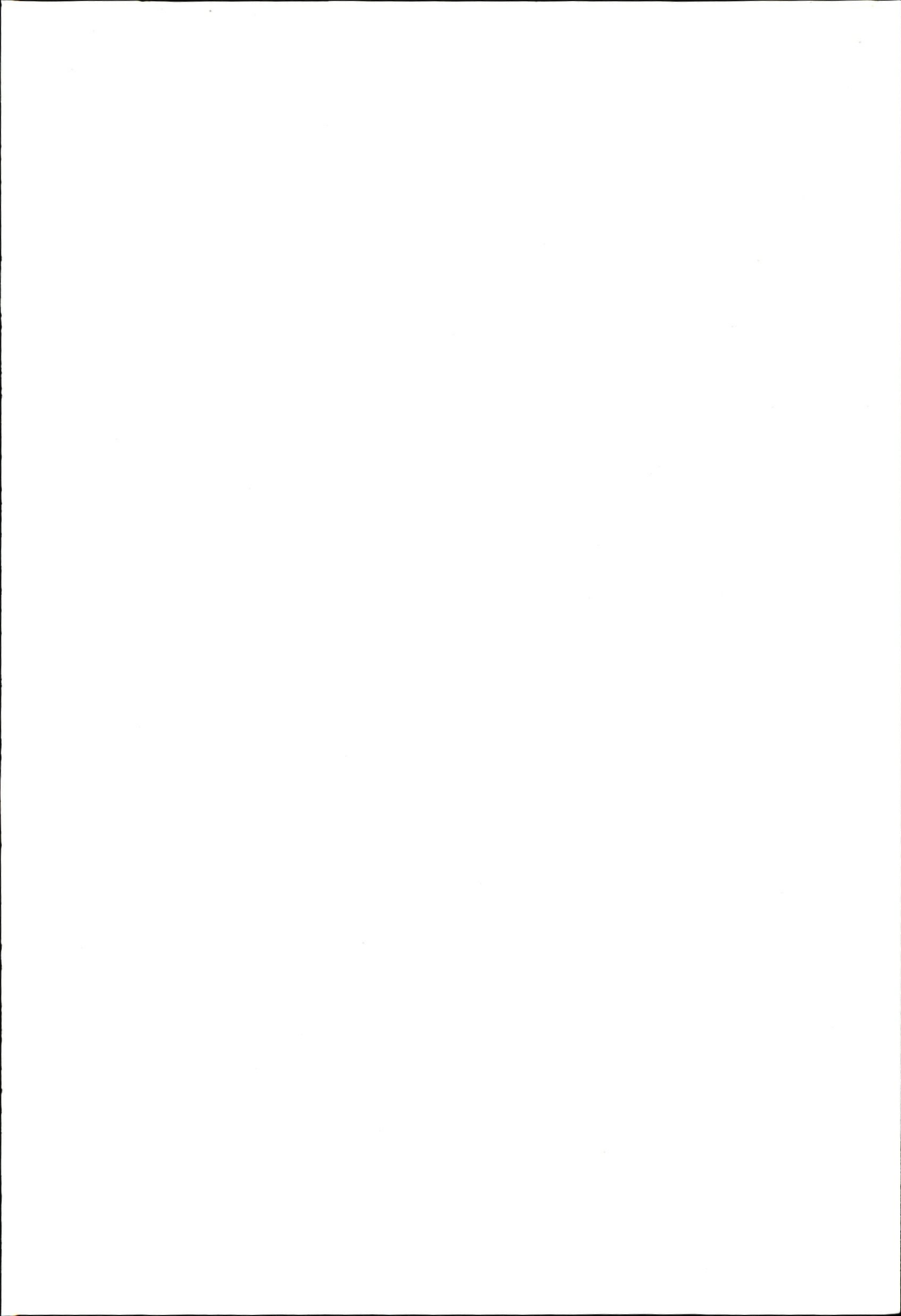
Gemeenteraad Helmond, *“De smaak te pakken” horecabeleidsplan Helmond 2000-2010*, uitgave gemeente Helmond.

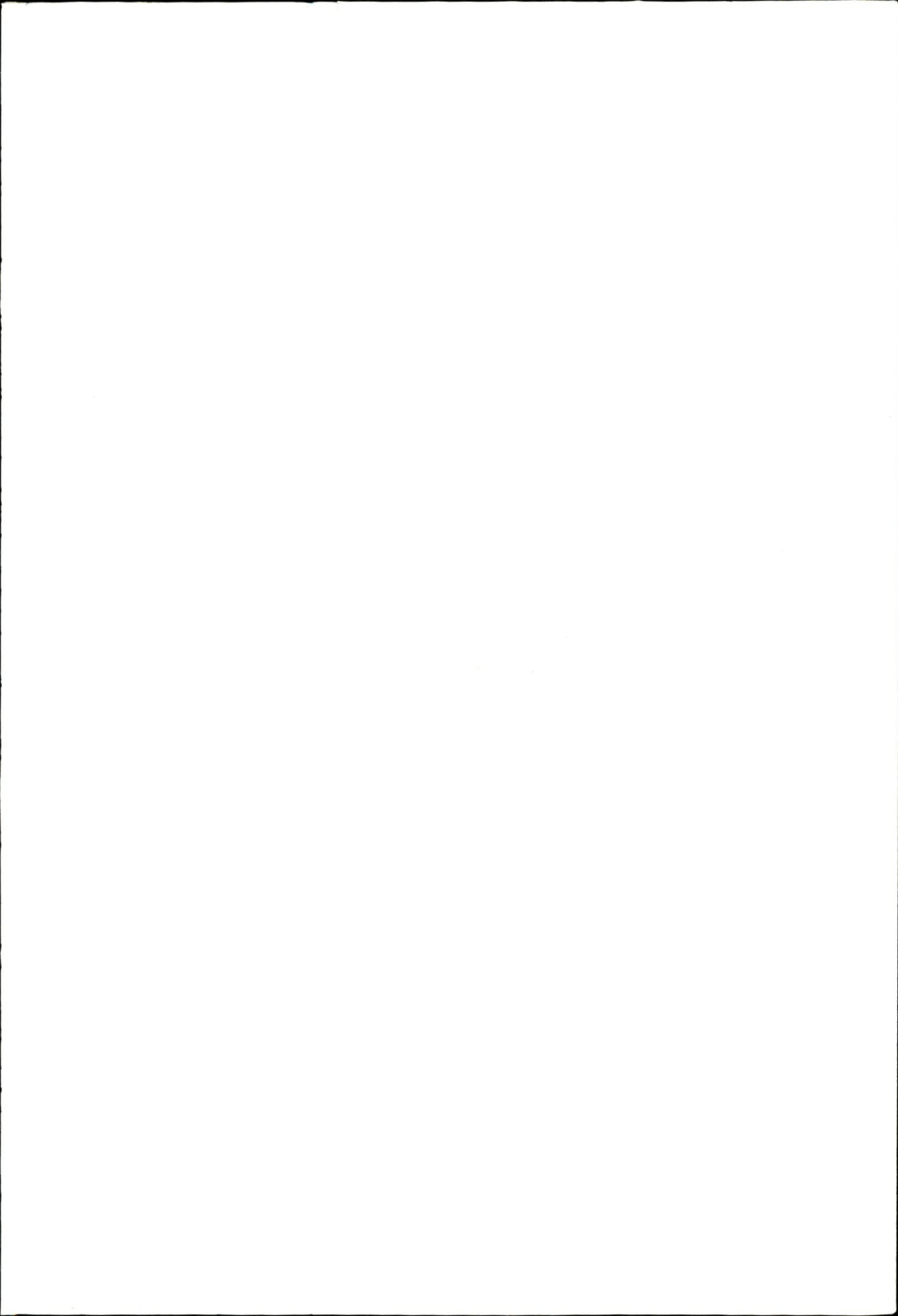
J.J.F. de Waal, *“100 Jaar in goede harmonie”* uitgave van Helmonds Muziek Corps.

A.J.N. Swinkels en P Zwaal, *“Bavaria: biografie van een bedrijf en een familie uit Lieshout, 1650-2005”* uitgave Lieshout Bavaria N.V., 2005

www.hulpgids.nl/ziektebeelden/verslaving/alcohol

www.helmond.nl

Jan Visser Museum

De Heemkamer is gevestigd in het Jan Visser Museum
Keizerin Marialaan 5 5702 NR Helmond